

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาสภาพปัญหาและการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาสภาพและเปรียบเทียบปัญหาและการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพผู้ปกครอง และขนาดของโรงเรียน โดยทำการศึกษาจาก นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 389 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา การจัดการความขัดแย้งของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา และข้อเสนอแนะอื่นๆ

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับอธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สภาพปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา และการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ทำการเปรียบเทียบสภาพปัญหาและวิธีการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ทำการเปรียบเทียบโดยการหาค่าที่ (t – test) ทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One – way ANOVA) กรณีที่พบค่าความแตกต่างจะเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ใช้วิธีการของเชฟเฟ (Shceffe)

สรุปผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 389 คน จากการศึกษาพบว่า เป็น เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61.40 เป็นเพศชายร้อยละ 38.60 อายุ 11 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.1 มีศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 40.4 ผู้ปกครองส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม / รับจ้าง จำนวน 285 คน คิดเป็นร้อยละ 73.3 และศึกษาอยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง คิดเป็นร้อยละ 51.2 ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ส่วนมากเป็นปัญหานักเรียนกับนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 49.4 ปัญหาครูกับนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 4.37 ไม่มีปัญหาความขัดแย้ง คิดเป็นร้อยละ 46.02 ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในโรงเรียนด้วยเหตุผลอื่นๆ ส่วนมาก นักเรียนไปฟ้องผู้ปกครองเมื่อถูกครูทำโทษ คิดเป็นร้อยละ 33.2

2. สภาพปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา

สภาพปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา มีปัญหาภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็อยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน ปัญหาความขัดแย้ง สูงสุด คือ การรับรู้ด้วยตนเอง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.94) รองลงมา การสนใจในกลุ่มเพื่อน (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.01) การปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.98) ปัญหาความเข้มข้นหรือระดับความขัดแย้ง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.98) ต่ำสุด ความไม่เท่าเทียมกัน (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.62 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.10)

2.1 ด้านการรับรู้ของตนเอง

ผลการศึกษาสภาพปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนประถมศึกษา ด้านการรับรู้ของตนเอง ภาพรวม มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.94) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับปานกลางและระดับมาก พบว่ามีปัญหาสูงสุด คือ การอยู่ร่วมกับกลุ่มเพื่อนต้องยอมรับความเห็นของกลุ่มในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.95) รองลงมา สู้เพื่อความถูกต้องของงาน (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.89) พฤติกรรมที่แตกต่างทำให้เพื่อนไม่พอใจ (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.98) ต่ำสุด รู้สึกว่าตนเองด้อยกว่าผู้อื่น (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.94)

2.2 ด้านการจูงใจในกลุ่มเพื่อน

ผลการศึกษาสภาพปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนประถมศึกษา ด้านการจูงใจในกลุ่มเพื่อน ภาพรวม มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.01) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับปานกลาง พบว่า มีปัญหาสูงสุด คือ การวางแผนการแก้ปัญหาในกลุ่มเพื่อน (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.25) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.03 รองลงมา กลุ่มเพื่อนชอบอภิปรายถกเถียงเกี่ยวกับปัญหา (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.06) กลุ่มสามารถจูงใจเพื่อนให้ทำตามที่กลุ่มต้องการได้ (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.88) ต่ำสุด มีการใช้เครื่องมือ / สารกระตุ้นเพื่อความเป็นกลุ่มก้อน (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.07)

2.3 ด้านการปฏิบัติตามข้อบังคับ

ผลการศึกษาสภาพปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนประถมศึกษา ด้านการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ ภาพรวม มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.98) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางและระดับน้อย ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับอยู่ในระดับปานกลาง สูงสุด คือ การปฏิบัติตามกฎของโรงเรียนเป็นสิ่งที่ดี (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.03) รองลงมา นักเรียนมีปัญหา ในการปฏิบัติตามกติกาของห้อง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00) นักเรียนปฏิบัติตามมติของกลุ่มเพื่อนมากกว่ากฎระเบียบของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00 กฎระเบียบของโรงเรียน บางครั้งก็ไม่ยุติธรรมไม่ต้องปฏิบัติตามก็ได้ (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.34 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00) ต่ำสุด อยู่ในระดับน้อย โรงเรียนมีกฎระเบียบข้อบังคับที่ล้าสมัยไม่ต้องปฏิบัติตาม (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.07 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.81)

2.4 ด้านความเข้มข้นหรือระดับปัญหาความขัดแย้ง

ผลการศึกษาสภาพปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนประถมศึกษา ด้านความเข้มข้นหรือระดับปัญหาความขัดแย้ง ภาพรวม อยู่ในระดับปานกลางและระดับน้อย (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.98) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความเข้มข้นหรือระดับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดปัญหา อยู่ในระดับปานกลาง สูงสุด คือ นักเรียนโกรธถ้ามีคนอื่นขัดคอ (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.91 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.10) รองลงมา นักเรียนมีความคิดเห็นว่า ปัญหาของนักเรียนหนักที่สุด ปัญหาคนอื่นไม่หนักเท่า (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.90) นักเรียนมีความคิดเห็นว่าถ้านักเรียนได้ประโยชน์แล้วจะทำให้ใคร

เสียประโยชน์บ้างก็เป็นเรื่องปกติ อยู่ในระดับน้อย (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.92) นักเรียนมีความคิดเห็นว่าเป็นเรื่องของเขา ถ้าไม่เกี่ยวกับนักเรียนก็ตัวใครตัวมัน (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.47 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.94) ต่ำสุด ครูห้ามไม่ให้ทำ แต่นักเรียนอยากทำตามใจ (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.01)

2.5 ด้านความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจ

ผลการศึกษาสภาพปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนประถมศึกษา ด้านความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจ ภาพรวม มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.62 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.10) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจ สูงสุด คือ นักเรียนมีความคิดเห็นว่าจะทำไมต้องเสียผลประโยชน์ของนักเรียนเพื่อกลุ่มเสมอ (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.91 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.05) รองลงมา นักเรียนมีความคิดเห็นว่าจะทำไมต้องเสียผลประโยชน์ของนักเรียนก่อนนักเรียนก็ทำร้ายเขาบ้างยุติธรรมดี (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.28) นักเรียนมีความคิดเห็นว่าเป็นโลกนี้ไม่มีความยุติธรรมจึงเกิดปัญหา (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.05) ต่ำสุด นักเรียนมีความคิดเห็นว่าเป็นเพื่อนๆ หรือครูดูแลนักเรียนอื่นๆ ดีกว่า (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.28)

3. การจัดการความขัดแย้งของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา

ผลการศึกษารูปแบบการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนประถมศึกษา ภาพรวม มีการจัดการความขัดแย้งอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.93) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีการจัดการความขัดแย้งระดับปานกลางสูงสุด คือ รูปแบบการต่อสู้ (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.95) รองลงมา รูปแบบการแก้ปัญหา (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.87) รูปแบบการประนีประนอม (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.88) รูปแบบการกลบเกลื่อน (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.97) ต่ำสุด รูปแบบการหลีกเลี่ยง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.74 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00)

3.1 รูปแบบการหลีกเลี่ยง

ผลการศึกษารูปแบบการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนประถมศึกษา ด้านการหลีกเลี่ยง ภาพรวม มีการจัดการอยู่ในระดับปานกลางและระดับน้อย (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.74 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการหลีกเลี่ยง ระดับปานกลางสูงสุด คือ นักเรียนมีความคิดเห็นว่ามีปัญหาเกิดขึ้นในกลุ่ม

ทุกคนต้องร่วมแก้ไข (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.02) รองลงมา นักเรียนมีความคิดเห็นว่าเป็นๆ ทะเลาะกันนักเรียนจะไม่เข้าไปยุ่ง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.11) นักเรียนมีความคิดเห็นว่าเป็นเพื่อความสบายใจนักเรียนจะไม่บอกให้ผู้ปกครองรู้ว่าทำอะไรบ้าง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00) นักเรียนมีความคิดเห็นว่าเป็นเมื่อพ่อแม่ดูว่านักเรียนจะเฉย, ไม่พูด แต่แสดงพฤติกรรมไม่พอใจ (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.02) นักเรียนมีความคิดเห็นว่าเป็นเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในกลุ่มทุกคนต้องร่วมแก้ไข (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.51 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.02) ต่ำสุด อยู่ในระดับน้อย นักเรียนมักจะปล่อยให้ครูหรือพ่อแม่แก้ปัญหาแทนเสมอ (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.95)

3.2 รูปแบบการกลบเกลื่อน

ผลการศึกษารูปแบบการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนประถมศึกษา ด้านการกลบเกลื่อน ภาพรวม มีการจัดการอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.97) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการกลบเกลื่อน ระดับปานกลางสูงสุด คือ นักเรียนจะยืนยันในการที่จะบรรลุเป้าหมายของนักเรียนให้ได้ (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.95) รองลงมา นักเรียนจะยืนยันสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของตนเอง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.98 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.94) นักเรียนให้คนอื่นเห็นว่าการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนมีเหตุผลและเป็นประโยชน์ (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.88) การจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจะมีผลทำให้เกิดผู้แพ้ผู้ชนะซึ่งนักเรียนคิดว่าเป็นเรื่องปกติ (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.84 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.02) นักเรียนให้คนอื่นปฏิบัติตามความคิดเห็นของนักเรียน แม้ว่าเขาจะคิดแตกต่างไปจากนักเรียนก็ตาม (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.70 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00) ต่ำสุด นักเรียนพยายามผลักดันให้คนอื่นยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.62 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.06)

3.3 รูปแบบการประนีประนอม

ผลการศึกษารูปแบบการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนประถมศึกษา ด้านการประนีประนอม ภาพรวม มีการจัดการอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.88) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการประนีประนอม ระดับปานกลางสูงสุด คือ นักเรียนจะชี้แนะให้เห็นว่าเป้าหมายที่มีอยู่ร่วมกันมีความสำคัญเป็นอันดับแรก (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.21 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ

0.92) รองลงมา นักเรียนมีความคิดเห็นว่าเป็นบางครั้งนักเรียนจะยอมเสียสละสิ่งที่คุณเรียนอยากได้ เพื่อให้ผู้อื่นสมปรารถนา (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.84) นักเรียนมีความคิดเห็นว่าคุณเรียนทำให้คนอื่นมีความสุขได้ นักเรียนจะยอมให้เขาทำตามความคิดเห็นของเขา (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.83) นักเรียนพยายามที่จะนึกถึงความประสงค์หรือความพึงพอใจของคนอื่น (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.82) นักเรียนใช้วิธีการที่นุ่มนวลแทนการตอบโต้กลับด้วยการใช้อำนาจหรือความรุนแรง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.98) นักเรียนจะเจรจาในสิ่งที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องกันมากกว่าที่จะมุ่งเจรจาในสิ่งที่ทุกฝ่ายมีความคิดเห็นแตกต่างกัน (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.88) ต่ำสุด นักเรียนใช้ความสุภาพอ่อนโยน ในการเอาชนะความขัดแย้งที่เกิดขึ้น (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.91)

3.4 รูปแบบการต่อสู้

ผลการศึกษารูปแบบการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนประถมศึกษา ด้านการต่อสู้ ภาพรวม มีการจัดการอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.95) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนมีการแก้ไขปัญห ความขัดแย้งโดยใช้รูปแบบการต่อสู้ ระดับปานกลางสูงสุด คือ นักเรียนพยายามประสานความสนใจ ทุกอย่างของคนอื่นและของนักเรียนเข้าด้วยกัน (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.21 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.94) รองลงมา นักเรียนไม่ทอดทิ้งปัญหาจนกว่าจะได้รับการแก้ไขให้เรียบร้อยเป็นที่ (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.95) นักเรียนจะให้คนอื่นมีส่วนรับรู้ ในปัญหาความขัดแย้งเพื่อที่จะได้ร่วมมือกันในการจัดการความขัดแย้ง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.90) นักเรียนทำให้ทุกฝ่ายมีความพอใจและสมประสงค์เกือบทุก ครั้งเสมอ (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.94 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.89) นักเรียนจะแสวงหา ความช่วยเหลือจากคนอื่นอยู่เสมอ (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.97) ต่ำสุด นักเรียนหยิบยกปัญหาขึ้นมาพิจารณาอย่างเปิดเผยเพื่อคลี่คลายปัญหา (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.03)

3.5 รูปแบบการแก้ปัญหา

ผลการศึกษารูปแบบการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนประถมศึกษา ด้านการแก้ปัญหา ภาพรวม มีการจัดการอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.87) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อ รูปแบบการแก้ปัญหา ระดับปานกลางสูงสุด คือ นักเรียนยอมทำตามความต้องการของคนอื่นบ้าง

เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้ง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.80) รองลงมา นักเรียนนำปัญหาของคู่กรณีมาพิจารณาทั้งสองฝ่าย (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.93) นักเรียนมีความคิดเห็นว่าการจัดการความขัดแย้ง เป็นไปอย่างยุติธรรมและเกิดผลสำเร็จ นักเรียนจะให้ทุกฝ่ายได้ตามที่ต้องการเพียงครั้งหนึ่ง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.98 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.83) นักเรียนใช้สายกลางในการ แก้ปัญหาความขัดแย้ง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.03) นักเรียน มีความคิดเห็นว่าการยุติปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น นักเรียนจะให้มีการแบ่งปัน ผลประโยชน์กันคนละครึ่ง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.92 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73) ต่ำสุด นักเรียนจัดการกับความขัดแย้งได้ตามต้องการบางส่วนถึงแม้ว่าจะไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทั้งหมด (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.88) เพื่อความยุติธรรมในการจัดการ ความขัดแย้ง นักเรียนจะให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้รับเท่ากับที่เขาสูญเสียไป (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.90 ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.90)

4. ผลเปรียบเทียบสภาพปัญหาและการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนในโรงเรียน ประถมศึกษา

จากผลการวิจัยทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบสภาพปัญหาและการจัดการความ ขัดแย้งของนักเรียนประถมศึกษา ดังนี้

4.1 นักเรียนประถมศึกษามีทรรศนะต่อสภาพปัญหาความขัดแย้งแตกต่างกัน คือ นักเรียนประถมศึกษาที่มี ระดับชั้นเรียน อาชีพผู้ปกครอง และขนาดโรงเรียน ต่างกันมีปัญหาความ ขัดแย้งแตกต่างกัน ยกเว้นนักเรียนที่มี เพศ และอายุต่างกัน มีปัญหาความขัดแย้งไม่แตกต่างกัน

4.2 นักเรียนประถมศึกษามีทรรศนะต่อการจัดการความขัดแย้งแตกต่างกัน คือ นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกันมีวิธีการจัดการความขัดแย้งแตกต่างกัน ส่วนนักเรียน ประถมศึกษาที่มีเพศ อายุ อาชีพผู้ปกครอง และขนาดโรงเรียน ต่างกันมีวิธีการจัดการความขัดแย้ง ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการศึกษา

1. สภาพปัญหาความขัดแย้งที่เกิดในโรงเรียน ส่วนมากเป็นปัญหานักเรียนกับนักเรียน ปัญหาครูกับนักเรียน

2. สภาพปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา มีปัญหาอยู่ใน ระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.79 ปัญหาความขัดแย้งที่พบ สูงสุด คือ ปัญหาการรับรู้ด้วย ตนเอง รองลงมาปัญหาการจูงใจในกลุ่มเพื่อน ปัญหาการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ ปัญหาความ

เข้มข้นหรือระดับความขัดแย้ง ต่ำสุด เป็นเพราะนักเรียนวัยเด็กตอนปลาย เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นลักษณะของวัยแรกรุ่นในเด็กชายระยะวัยเด็กตอนปลายเป็นระยะที่มีการพัฒนาทางสังคม เป็นลักษณะเด่นกล่าวคือ เป็นช่วงเปลี่ยนจากสังคมแบบในบ้านไปสู่สังคมนอกบ้าน ศูนย์กลางของชีวิตทางสังคมคือ โรงเรียน กลุ่มเพื่อนร่วมวัยเริ่มมีบทบาทต่อชีวิตของเด็กมากขึ้น กลุ่มเด็กในวันนี้จะมีอัตราความเจริญเติบโตแตกต่างกัน เด็กที่มีกระบวนการความเติบโตเร็ว จะเข้าสู่วัยรุ่นแตกเนื้อหนุ่มเนื้อสาวเร็ว เด็กหญิงจะเติบโตเร็วกว่าเด็กชายประมาณ 1-2 ปี เด็กแต่ละคนเข้าสู่วัยแตกเนื้อหนุ่มสาวไม่พร้อมกัน ทั้งนี้สุดแล้วแต่ความเจริญเติบโตของแต่ละบุคคล ความเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกร่างกาย ทำให้เกิดปัญหาทางอารมณ์และทางสังคมขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ แมนรัตน์ รัตนสุนทร (2538, หน้า 21) ที่ได้อธิบายสรุปถึงลักษณะที่แสดงออกถึง แนวคิดความขัดแย้ง โดยจำแนกเป็น 5 มิติ ได้แก่ มิติแรก การรับรู้จัดเป็นมิติหนึ่งของความขัดแย้ง ทั้งนี้เพราะความขัดแย้งเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคู่กรณีมีความเชื่อ หรือรู้ว่าเป้าหมายของตนเข้ากับผู้อื่นไม่ได้ ลักษณะสำคัญของการรับรู้ ซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งมีอยู่ 3 รูปแบบ คือ แบบแรก เป็นกรณีที่กลุ่มหรือคู่กรณีต้องตระหนักว่าตนเองมีลักษณะร่วมที่แตกต่างไปจากคนอื่น แบบที่สอง กรณีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายไม่พอใจในสภาพของตนเมื่อเทียบกับสภาพของอีกฝ่ายหนึ่ง แบบสุดท้าย คือต้องมีความเชื่อว่าจะลดความไม่พึงพอใจลงได้ เมื่ออีกฝ่ายหนึ่งยอมรับในสิ่งที่ไม่ยอมรับมาก่อน มิติที่ 2 การจูงใจ เกิดจากระดับความขัดแย้ง ซึ่งขึ้นอยู่กับความรุนแรงของความรู้สึกและพฤติกรรมของคู่กรณี มิติที่ 3 กฎข้อบังคับ การกระทำที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องอยู่ในกรอบของกฎและแนวทางที่กำหนดอย่างเป็นทางการ ย่อมสัมพันธ์กับระดับความขัดแย้ง กล่าวคือ ถ้าต้องปฏิบัติตาม มิติที่ 4 ความเข้มข้น หรือระดับความขัดแย้งขึ้นอยู่กับอัตราส่วนของความขัดแย้งต่อความไม่ขัดแย้ง ซึ่งสามารถแสดงออกในรูปความขัดแย้งอย่างแท้จริงและมิติที่ 5 ความไม่เท่าเทียมกัน เป็นลักษณะที่สำคัญที่สุดของความขัดแย้ง เพราะมีความเกี่ยวพันต่อกระบวนการขัดแย้ง ตั้งแต่จุดกำเนิดจนถึงจุดสิ้นสุด ระดับของอำนาจที่แตกต่างกันเป็นผลให้คู่กรณีตระหนักถึงความแตกต่างและหาวิธีเพื่อให้ได้มาซึ่งความเท่าเทียมกัน หรือนัยหนึ่งคือการยุติความขัดแย้ง และความขัดแย้งเป็นสิ่งที่พบได้ทั่วไปในครอบครัว สังคม และองค์การหน่วยงานต่างๆ เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นก็มักเกิดการแย่งชิง แข่งขัน เพื่อให้ได้ผลประโยชน์และอำนาจตามที่ตนต้องการ ดังที่ กรองแก้ว อยู่สุข (2537, หน้า 189 – 190) ได้กล่าวว่า ข้อมูลหรือข้อเท็จจริง เป้าหมาย ค่านิยม ความเชื่อ ความคิดเห็น ความรู้และพฤติกรรมส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ตลอดจนโครงสร้างขององค์การที่มีลักษณะแบบระบบราชการ การเปลี่ยนแปลงของตัวบุคคล องค์การ ตลอดจนการสื่อสารข้อความที่ไม่มีประสิทธิภาพย่อมเป็นสาเหตุของความขัดแย้งทั้งสิ้น

สนับสนุนการศึกษา สาเหตุความขัดแย้งของ สุรางค์ โฉมสัมฤทธิ์ชัย (2536, หน้า 75 – 76) พบว่ามาจากองค์ประกอบส่วนบุคคล ได้แก่ ลักษณะนิสัย อารมณ์ ประสบการณ์ชีวิต และวิธีการทำงาน อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วิภาวี เจียมบุญชัย (2544) ที่ได้วิจัยเรื่องสาเหตุของความขัดแย้งและวิธีการจัดการกับความขัดแย้ง ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า การแก้ปัญหาความขัดแย้งจะต้องดำเนินไปตามขั้นตอน คือทำความเข้าใจกับปัญหา รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น วิเคราะห์สาเหตุของความขัดแย้ง ระดับความคิดจากหลายฝ่าย เพื่อหาวิธีขจัดปัญหาความขัดแย้ง เลือกวิธีแก้ไขที่จะมีผลดี และพิจารณาว่าสถานการณ์ควรจะใช้วิธีไหนก่อน ในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง การเปลี่ยนแปลงและความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ผู้บริหารที่มีความสามารถจะบริหารการเปลี่ยนแปลงและแก้ปัญหาความขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การจัดการความขัดแย้งของนักเรียน ภาพรวมมีการจัดการความขัดแย้งอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีการจัดการความขัดแย้งใกล้เคียงกัน (\bar{X} อยู่ระหว่าง 2.99 – 2.46) โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ คือ รูปแบบการต่อสู้ รองลงมา รูปแบบการแก้ปัญหา รูปแบบการประนีประนอม รูปแบบการกลบเกลื่อน อยู่ในระดับปานกลางน้อยที่สุด รูปแบบการหลีกเลี่ยง ตามลำดับ ในส่วนของรูปแบบการต่อสู้ พบว่า นักเรียนพยายามประสานความสนใจทุกอย่างของคนอื่นและของนักเรียนเข้าด้วยกัน และนักเรียนไม่ทอดทิ้งปัญหาจนกว่าจะได้รับการแก้ไขให้เรียบร้อย ส่วนรูปแบบการแก้ปัญหา พบว่า นักเรียนจะยอมทำตามความต้องการของคนอื่นบ้างเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้ง และนักเรียน นำปัญหาของคู่กรณีมาพิจารณาทั้งสองฝ่าย อีกทั้งรูปแบบการประนีประนอม พบว่า นักเรียนจะชี้แนะให้เห็นว่าเป้าหมายที่มีอยู่ร่วมกันมีความสำคัญเป็นอันดับแรก และนักเรียนมีความคิดเห็นว่าเป็นบางครั้งนักเรียนจะยอมเสียสละสิ่งที่นักเรียนอยากได้เพื่อให้ผู้อื่นสมปรารถนา อีกทั้งรูปแบบการกลบเกลื่อน พบว่า นักเรียนจะยืนยันในการที่จะบรรลุเป้าหมายของนักเรียนให้ได้ และนักเรียนจะยืนยันสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของตนเอง ตลอดจนรูปแบบการหลีกเลี่ยง ความคิดเห็นว่าเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในกลุ่มทุกคนต้องร่วมแก้ไข และนักเรียนมีความคิดเห็นว่าเป็นเพื่อน ๆ ทะเลาะกันจะไม่เข้าไปยุ่งจากที่กล่าวมาสอดคล้องกับแนวคิดของ วรรณารถ แสงมณี (2544) ได้กล่าวไว้ว่าก่อนที่จะแก้ปัญหาได้จะต้องทำให้ทุกคนยอมรับว่า ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้และมีไขว่คว้า ทุกฝ่ายจะต้องช่วยกันเปลี่ยนความขัดแย้งให้เป็นปัญหาที่จะต้องช่วยกันแก้ไข แทนที่จะโยนความผิดให้กันพยายามหาวิธีแก้ไขและนำมาใช้ประโยชน์ด้วยวิธีการต่าง ๆ คือ การบังคับและกดดัน และการประนีประนอม หมายถึง การใช้วิธีการเจรจาต่อรองซึ่งเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนความ

ยินยอม ถ้อยที่ถ้อยอาศัยหรือเรียกว่าพบกันครึ่งทาง หลักสำคัญคือคู่กรณีแต่ละฝ่ายต่างก็ได้ประโยชน์และต้องยอมเสียประโยชน์บ้าง มิใช่ฝ่ายหนึ่งได้หรือเสียอย่างเดียว และอีกวิธีหนึ่งของการประนีประนอมคือแยกกลุ่มที่ขัดแย้งกันจนกว่าจะหาข้อยุติได้ เลี่ยงที่จะต้องเผชิญหน้ากัน หรือให้สิ่งตอบแทนแก่กลุ่มหนึ่ง เพื่อยุติข้อขัดแย้ง ตลอดจนการแก้ปัญหาาร่วมกัน ควรจะเปลี่ยนความขัดแย้งให้เป็นปัญหาที่คู่กรณีจะต้องร่วมมือกันแก้ไขหรือหาทางออกที่เหมาะสม อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อุษามาศ ระย้าแก้ว (2538) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาวิธีแก้ไขความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียน ครูใหญ่สายสามัญในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเลือกใช้วิธีแก้ไขความขัดแย้งแบบประนีประนอมอยู่ในระดับสูง การร่วมมือ การหลีกเลี่ยงและการยอมให้อยู่ในระดับปานกลาง การเอาชนะอยู่ในระดับต่ำ อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จรรยาเสียงเทียนชัย (2544) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องทักษะและวิธีการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู ได้พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา มีทักษะการบริหารความขัดแย้งในระดับมากและใช้ทักษะการบริหารความขัดแย้งในระดับมาก เช่นเดียวกัน และใช้วิธีการบริหารความขัดแย้งในวิธีการประนีประนอมมากที่สุด รองลงมาคือ วิธีการร่วมมือแก้ปัญหา วิธีการหลีกเลี่ยงวิธีการยอมให้และวิธีการเอาชนะตามลำดับ

4. ผลการศึกษาเปรียบเทียบปัญหาและวิธีการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ผู้ปกครอง และขนาดของโรงเรียน พบว่า นักเรียนประถมศึกษามีปัญหาความขัดแย้งในภาพรวมคือ ปัญหาระหว่างนักเรียนกับนักเรียน และนักเรียนกับผู้ปกครอง ความขัดแย้งของนักเรียนประถมศึกษาไม่แตกต่างกัน เป็นเพราะกฎข้อบังคับของทางโรงเรียนเป็นสิ่งที่นักเรียนทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม นักเรียนประถมศึกษาที่มีอายุต่างกันมีปัญหาความขัดแย้งแตกต่างกัน เป็นเพราะช่วงอายุของนักเรียนเป็นสิ่งที่นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ทำให้นักเรียนที่มีอายุมากกว่าจะรับทราบปัญหาความขัดแย้งมากกว่านักเรียนที่อายุน้อยกว่า อีกทั้งนักเรียนประถมศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีปัญหาความขัดแย้งไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษาและปัญหาความขัดแย้ง มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีปัญหาความขัดแย้งสูงกว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีปัญหาความขัดแย้งสูงกว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นเช่นนี้เพราะ นักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับสูงกว่าย่อมมีความขัดแย้งมากกว่านักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นที่ต่ำกว่า เนื่องจากนักเรียนมีความรู้ ความคิด ตลอดจนวินัยที่สูงกว่า ซึ่งนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6 นั้นกำลังจะเข้าสู่ช่วงวัยรุ่นตอนต้นย่อมมีความสับสนความขัดแย้งมากกว่านักเรียนที่เรียนระดับชั้นที่น้อยกว่า ส่วนนักเรียนประถมศึกษาที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพต่างกัน มีปัญหาความขัดแย้งไม่แตกต่างกัน เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้ปกครองไม่ได้เข้ามามีส่วนในการใช้ชีวิตในโรงเรียน ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนจึงเกิดจากตัวนักเรียนเอง และสภาวะแวดล้อมภายในโรงเรียนมากกว่า และนักเรียนประถมศึกษาที่ศึกษาในโรงเรียนขนาดต่างกันมีปัญหาความขัดแย้งความขัดแย้งไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นในรายละเอียด พบว่า ความแตกต่างระหว่างขนาดโรงเรียนและปัญหาความขัดแย้ง ได้แก่ โรงเรียนขนาดใหญ่ มีปัญหาความขัดแย้งสูงกว่าโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนขนาดใหญ่มีจำนวนนักเรียนที่มากกว่าย่อมเกิดความขัดแย้งได้มากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและเล็ก ดังคำโบราณที่ว่า มากคนมากควม ส่วนการจัดการความขัดแย้งของนักเรียน พบว่า นักเรียนประถมศึกษา มีการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนประถมศึกษาไม่แตกต่างกัน ยกเว้น รูปแบบการหลีกเลี่ยง รูปแบบการหลบเกลื่อน และรูปแบบการแก้ปัญหา มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายละเอียดคู่ พบว่า ความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษาและการจัดการความขัดแย้ง ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีการจัดการความขัดแย้งสูงกว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีการจัดการความขัดแย้งสูงกว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องจากนักเรียนที่เรียนสูงกว่าย่อมมีวุฒิภาวะในการจัดการกับปัญหาความขัดแย้งมากกว่านักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับที่ต่ำกว่า ส่วนนักเรียนประถมศึกษาที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพต่างกันมีรูปแบบการจัดการความขัดแย้งความขัดแย้งแตกต่างกัน ตลอดจนนักเรียนประถมศึกษาที่ศึกษาในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีรูปแบบการจัดการความขัดแย้งความขัดแย้งแตกต่างกัน จากที่กล่าวมา สอดคล้องกับแนวคิดของ สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ (2541) ที่ได้ให้ความหมายของคำว่า ความขัดแย้งเป็นกระบวนการของบุคคลที่จะกระทำอย่างตั้งใจ เพื่อขัดขวางความพยายามของอีกบุคคลหนึ่ง และส่งผลให้บุคคลที่ถูกขัดขวางเกิดความคับข้องใจก่อให้เกิดความเครียด เช่นเดียวกับ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2542) กล่าวว่า ความขัดแย้ง หมายถึง สภาพการณ์ที่ทำให้เกิดความคับข้องใจกัน และตกอยู่ในสภาวะที่ไม่สามารถจะตัดสินใจหรือตกลงหาข้อยุติอันเป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่ายได้ และวิภาวี เจียมบุญชัย (2544) สรุปว่า ความขัดแย้ง ประกอบด้วยอาการทั้งขัดและแย้งของแต่ละฝ่าย นอกจากไม่ทำตามแล้วยังต่อต้าน ความไม่เห็นพ้องกันในเรื่องความคิดความเชื่อ ทศนคติ ความต้องการเป้าหมาย และผลประโยชน์ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ซึ่งมีผลกระทบต่อองค์การทั้งในเชิงบวกและลบ ผู้บริหารต้องยอมรับและเข้าใจธรรมชาติของความขัดแย้ง สนับสนุนผลการสรุปของ จรรยา เสี่ยงเทียนชัย (2544) ว่าความขัดแย้งเป็นความคับข้องใจที่เกิดขึ้น เนื่องจากความ

ไม่พอใจในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ขัดกับความต้องการของตน ในเมื่อความต้องการของตนไม่ได้รับความสนใจหรือได้รับการตอบสนองไม่ตรงตามที่ตนได้คาดหวังไว้ ก็จะแสดงพฤติกรรมเพื่อแสดงออกถึงความไม่พอใจ ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการต่อต้านนั้นขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางวุฒิภาวะของแต่ละบุคคล วรรณารถ แสงมณี (2544) ว่า เมื่อมีการพัฒนาปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงให้เกิดประสิทธิภาพในองค์การขึ้นก็จะก่อให้เกิดความขัดแย้ง เนื่องจากความไม่เห็นด้วยในทัศนคติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างบุคคล และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เสกโรจน์ ถ้วนถวิล (2541) ที่ได้วิจัยเรื่องสาเหตุของความขัดแย้ง และวิธีจัดการกับความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพัทลุง พบว่า สาเหตุของความขัดแย้งในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีสาเหตุจากด้านปฏิสัมพันธ์ในการทำงานสูงสุด รองลงมา ได้แก่ องค์ประกอบส่วนบุคคลและด้านสภาพโรงเรียนตามลำดับ โดยเป็นสาเหตุของความขัดแย้ง มีสาเหตุจากขาดแคลนทรัพยากรสูงสุด รองลงมาความแตกต่างของวิธีการทำงาน ความแตกต่างของประสบการณ์ชีวิตและมนุษยสัมพันธ์ระหว่างครู โดยเป็นสาเหตุของความขัดแย้งในระดับปานกลาง รวมไปถึงการเลือกใช้วิธีกับความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า เลือกใช้วิธีประนีประนอมเป็นอันดับหนึ่ง โดยเลือกใช้บ่อยครั้ง รองลงมา ได้แก่ วิธีเผชิญหน้า วิธีไกล่เกลี่ย วิธีหลีกเลี่ยง โดยเลือกใช้บ้างครั้ง และวิธีบังคับ เลือกใช้น้อยที่สุด ตลอดจนผู้บริหารที่มีอายุประสบการณ์ในตำแหน่งบริหารและขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงานต่างกัน มีทัศนะต่อการเลือกใช้วิธีจัดการกับความขัดแย้ง แต่ละวิธีไม่แตกต่างกัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วิภาวี เจียมบุศย์ (2544) ได้วิจัยเรื่องสาเหตุของความขัดแย้งและวิธีการจัดการกับความขัดแย้งตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร ได้พบว่าการแก้ปัญหาความขัดแย้งจะต้องดำเนินไปตามขั้นตอน คือ ทำความเข้าใจกับปัญหา รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น วิเคราะห์สาเหตุของความขัดแย้ง ระดับความคิดจากหลายฝ่าย เพื่อหาวิธีขจัดปัญหาความขัดแย้ง เลือกวิธีแก้ไขที่จะมีผลดี ผู้บริหารพิจารณาว่าสถานการณ์ควรจะใช้วิธีไหนก่อน ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งการเปลี่ยนแปลงและความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ในการบริหาร

1. โรงเรียนควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนเสริมสร้างความเข้าใจในพฤติกรรม การอยู่ร่วมกัน ของนักเรียนเพื่อลดความขัดแย้งของนักเรียนประถมศึกษาและให้เพิ่มความเข้าใจในการอยู่ร่วมกัน ในหมู่นักเรียนประถมศึกษา
2. โรงเรียน และครู ควรทำความเข้าใจกับนักเรียนและผู้ปกครองเพื่อลดปัญหาความ ขัดแย้งระหว่างครูกับนักเรียน
3. ผู้บริหารและครูแนะแนวควรส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาตนเองให้มีความสามารถใน การจัดการความขัดแย้งรูปแบบการแก้ปัญหาและรูปแบบการประนีประนอม เพราะทำให้นักเรียนมี ความพึงพอใจในการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นให้มากขึ้น
4. โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ควรดำเนินกิจกรรมเพื่อเสริมสร้าง องค์ความรู้ให้กับนักเรียนทราบถึงรูปแบบการแก้ปัญหาความขัดแย้งแบบต่างๆ โดยเน้นรูปแบบการ ประนีประนอมและการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาความขัดแย้งแบบต่างๆ
5. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้หรือเป็น หลักในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งของนักเรียนให้มากขึ้น เพราะเป็นวิธีการที่นำพาสังคมใน โรงเรียนไปสู่ศานติสุข
6. ผู้บริหาร ครู ควรให้นักเรียนศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจและพัฒนาทักษะในการ จัดการความขัดแย้งให้ดีขึ้นเพื่อให้นักเรียนสามารถเผชิญหน้ากับความขัดแย้งและมีวิธีการจัดการ กับความขัดแย้งอย่างชาญฉลาดและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ของรูปแบบการจัดการความขัดแย้งรูปแบบต่างๆ กับ ลักษณะปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในโรงเรียนหรือสถานศึกษาประเภทต่างๆ
2. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการจัดการความขัดแย้งกับสถานการณ์ ความขัดแย้งของนักเรียนและภาวะผู้นำ
3. การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรใช้การวิจัยเชิงคุณภาพพร้อมกับการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อ ศึกษาการจัดการความขัดแย้งในนักเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิผล
4. ควรศึกษาวิจัยการใช้หลักธรรมทางศาสนาเพื่อยุติสภาพปัญหาความขัดแย้งใน นักเรียนประถมศึกษา